

BENDRUOMENĖS INICIJUOTA VIETOS PLĖTRA

2014-2020 m. SANGLAUDOS POLITIKA

2013 m. gruodį Europos Sąjungos Taryba formaliai pritarė naujoms taisyklėms ir teisės aktams, reglamentuojantiems ES sanglaudos politikos 2014–2020 m. laikotarpio investicijas.

Šis informacinis biuletenis yra vienas iš daugelio, kuriuose aptariami pagrindiniai naujo požiūrio aspektai.

Turinys

Tema

Ką reiškia bendruomenės inicijuota vietos plėtra (BIVP)?

Koks tikslas?

Pagrindiniai BIVP komponentai

Kas yra naujo?

Kaip BIVP galima panaudoti skirtingų fondų paramą?

Kokie yra bendrosios metodologijos padariniai?

Per pastaruosius 20 metų LEADER programos⁽¹⁾ bendruomenės inicijuotos vietos plėtros (toliau – BIVP) metodas, finansuojamas iš struktūrinių ir kaimo plėtros fondų, padėjo kaimo vietovių subjektams apsvarstyti ilgalaikį vietos regiono potencialą ir pasitvirtino kaip efektyvi ir veiksminga plėtros politikos įgyvendinimo priemonė. Europos Komisija skatino taikyti šį įgyvendinimo būdą per kitas bendruomenių iniciatyvas, pavyzdžiui, URBAN⁽²⁾ ir EQUAL⁽³⁾. Kalbant apie LEADER programą, kuriai ES teikia tęstinę paramą nuo 1991 m., tai tapo svarbiu kaimo vietovių plėtros politikos elementu, labai palankiai priimtu visoje Europoje. Nuo 2007 m. vietinei plėtrai naudojamas ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas, iš kurio remiama tvarios žvejų bendruomenių plėtra.

Bendrijų nuostatų reglamento (ES) Nr. 1303/2013 32–35 straipsniai⁽⁴⁾, aprašantys BIVP, yra grindžiami LEADER programos metodu ir yra skirti keturiems Bendrai strateginei programai priklausančioms fondams: Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondui 2014–2020 m. programavimo laikotarpiui (ESI fondai: Europos struktūriniai ir investiciniai fondai).

BIVP yra speciali priemonė, skirta naudoti subregioniniu lygiu ir papildanti kitą plėtros paramą vietiniu lygiu. BIVP gali mobilizuoti ir įtraukti vietos bendruomenes ir organizacijas, kad jos teiktų savo indėlį siekiant pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijos „Europa 2020“ tikslų, skatinant teritorinę sanglaudą ir siekiant konkrečių politikos tikslų.

Ką reiškia bendruomenės inicijuota vietos plėtra (BIVP)?

Tai vienintelė ESI fondams skirta BIVP metodika, kuri:

- » sukoncentruota į konkrečias **subregionines sritis**;
- » inicijuojama bendruomenės, **vietos veiklos grupių**, kurias sudaro vietinių viešųjų ir privačių socialinių bei ekonominių interesų atstovai;
- » vykdoma įgyvendinant integruotas ir kelis sektorius apimančias **vietos plėtros strategijas**, sukurtas atsižvelgiant į **vietinius poreikius ir potencialą**;
- » atsižvelgia į vietos poreikius ir potencialą, apima **inovacijų aspektus** vietos kontekste, **tinklų kūrimą** ir, kai tinkama, **bendradarbiavimą**.

Ši bendra metodika leis **naudoti fondus derinant tarpusavyje ir integruotai, įgyvendinant vietos plėtros strategijas**.

(1) LEADER: *Liaison Entre Actions pour le Développement de l'Économie Rurale* – sąsajos tarp kaimo vietovių ekonomikos ir plėtros veiksmų.

(2) ERPF URBAN II Bendrijos iniciatyva rėmė novatoriškas strategijas siekiant tvarios ekonomikos ir socialinės regeneracijos ribotame skaičiuje miesto vietovių visoje Europoje 2000-2006 m.; URBAN Bendrijos iniciatyva vykdoma nuo 1994-1999 m.

(3) EQUAL iniciatyva ESF skirta novatoriškiems daugiašaliams projektams, kuriais siekiama įveikti diskriminaciją ir nepalankias sąlygas darbo rinkoje, remti nuo 2000-2006 m.

(4) Žiūrėti pasiūlymo dėl ERPF, ESF, Sanglaudos fondo, EŽŪFKP ir EJRŽF bendrijų nuostatų reglamento 32-35 straipsnius.

Koks tikslas?

[↑ | viršu](#)

Pagrindiniai šio bendro ESI fondų požiūrio tikslai yra supaprastinti ir išplėsti BIVP kaip plėtros priemonės naudojimą. BIVP:

- » skatins vietos bendruomenes **kurti integruotus iš apačios siūlomus metodus** aplinkybėms susiklosčius taip, kad į teritorinius ir vietos iššūkius reikės atsakyti inicijuojant struktūrinius pokyčius;
- » **formuos bendruomenės gebėjimus ir skatins inovacijas** (įskaitant socialines inovacijas), verslumą ir gebėjimą keistis, skatindamas tobulėti ir atrasti nepanaudotą bendruomenės ir teritorijų potencialą;
- » **skatins visuomenės atsakomybę**, plečiant dalyvavimą bendruomenėse ir kuriant įsitraukimo ir atsakomybės jausmą, kuris gali padidinti ES politikos efektyvumą;
- » **prisidės prie daugiapakopio valdymo**, suteikdamas vietos bendruomenėms būdą iš tikrųjų dalyvauti įgyvendinant ES tikslus visose srityse.

Pagrindiniai BIVP komponentai

[↑ | viršu](#)

- » **Vietos veiklos grupės** turėtų būti sudarytos iš vietinių viešųjų ir privačių socialinių bei ekonominių interesų atstovų, pavyzdžiui, verslininkų ir jų asociacijų, vietinių valdžios institucijų, apylinkių ar kaimo vietovių asociacijų, piliečių grupių (pavyzdžiui, mažumų, vyresnio amžiaus piliečių, moterų ar vyrų, jaunimo, verslininkų ir pan.), visuomeninių ir savanoriškų organizacijų ir pan. Bent 50 proc. balsų sprendimuose dėl atrankos turi sudaryti partneriai, kurie nėra valdžios institucijos, ir nė viena interesų grupė neturėtų turėti daugiau kaip 49 proc. balsų.
- » **Vietos plėtros strategijos** turi atitikti susijusias ESI fondų programas, iš kurių yra remiamos. Šiose strategijose turi būti apibrėžta teritorija ir gyventojai, kuriems jos taikomos; jos turi apimti teritorijos plėtros poreikių ir potencialo analizę, taip pat pranašumų, trūkumų, galimybių ir grėsmių analizę (PTGG), tikslų apibūdinimą, integruoto ir novatoriško strategijos pobūdžio apibūdinimą, pamatuotus našumo tikslus arba rezultatus. Strategijose taip pat turi būti pateikiamas veiksmų planas, parodantis, kaip tikslai tampa konkrečiais projektais, strategijos valdymo ir stebėsenos tvarkos apibūdinimas ir finansinis planas.
- » Kiekvienos vietos strategijos **teritorinė ir gyventojų aprėptis** turėtų būti suderinta, tikslinė ir apimti pakankamą kritinę masę, kad galėtų būti efektyviai įgyvendinama. Pačios vietos veiklos grupės turi apibrėžti konkrečią teritoriją ir gyventojus, kuriuos aprėps jų strategijos, bet tai turi atitikti kriterijus, kurie išdėstyti Bendrųjų nuostatų reglamento 33 straipsnio 6 punkte. Mažiausia gyventojų aprėptis – 10 000, didžiausia – 150 000, ir tai atitinka 2007–2013 m. LEADER programos nuostatas. Valstybei narei pasiūlius Komisija gali leisti peržengti šias ribas tinkamai įrodytais atvejais. Palyginimas: 2000–2006 m. laikotarpiu iš ERPF finansuotoms URBAN II programoms gyventojų skaičiaus vidurkis buvo maždaug 30 000.

Kas yra naujo?

[↑ | viršų](#)

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu, sukūrus bendrą teisinę sistemą ir suderinus keturių ESI fondų taisykles, finansavimas bus nuoseklesnis ir skatins vieną vietos bendruomenės inicijuojamą strategiją remti iš kelių fondų. Keliais ESI fondų bendrųjų nuostatų aspektais siekiama supaprastinti bendruomenės inicijuotos vietos plėtros įgyvendinimą paramos gavėjams:

- » **Viena BIVP metodologija** bus taikoma visiems ESI fondams ir regionams – taip visos teritorijos galės gauti naudos iš ES paramos, skiriamos įgūdžiams ugdyti, vietos viešojo ir privataus sektorių partnerystei ir jų strategijoms, bendradarbiavimo tinklams ir keitimuisi patirtimi;
- » **Iš ESI fondų skiriama parama bus nuosekli ir koordinuojama.** Tad paramos gavėjams bus lengviau kurti iš kelių fondų finansuojamas strategijas, geriau pritaikytas jų poreikiams ir teritorijoms, pavyzdžiui, teritorijai, kurioje yra ir kaimo, ir miesto aspektų. Tai bus užtikrinama koordinuotai stiprinant gebėjimų ugdymą, atrenkant, tvirtinant ir finansuojant bendruomenių inicijuotas vietos plėtros strategijas ir vietos veiklos grupes.
- » **Pagrindinis fondas:** Kai strategijos remiamos iš kelių fondų, bus galimybė einamąsias išlaidas, susijusias su įgyvendinimo valdymu ir bendruomenių inicijuotos vietos plėtros strategijos gyvumu finansuoti per vieną fondą (tai yra pagrindinį fondą).
- » **Skatinimas:** Vykdamt sanglaudos politiką, toms veiksmų programoms, kurių visa prioritentinė kryptis įgyvendinama per BIVP, didžiausią bendrojo finansavimo normą iš ERPF ir (arba) ESF šiai prioritetinei kryptčiai bus galima padidinti iki 10 procentinių punktų.⁽⁵⁾ Remiant iš EŽŪFKP, priklausomai nuo aplinkybių, maksimali BIVP bendro finansavimo norma gali būti nuo 80 iki 90 proc.⁽⁶⁾ Remiant iš EJRŽF (projektas) didžiausia bendro finansavimo norma yra 75 proc.⁽⁷⁾, o jei ES prioritetas, skirtas žuvininkystės regionų teritorinei plėtrai, bus paskirtas išskirtinai BIVP, bendro finansavimo norma bus padidinta 10 procentinių punktų.

Kaip BIVP galima panaudoti skirtingų fondų paramą?

[↑ | viršų](#)

ERPF / ESF: Patvirtinus Lisabonos sutartį ir strategiją „Europa 2020“, atsirado didesnių paskatų vietos problemas spręsti labiau integruotais metodais. O orientacija į augimo kokybę ir poreikį užtikrinti, kad jis būtų tvarus ir integracinis, reiškia, jog kartu su ekonomine, socialine ir teritorine sanglauda sanglaudos politika turi remti veiksmus, nukreiptus prieš nedarbą, nepriteklių ir skurdą.

Bendruomenės metodas nėra naujas. Devintajame dešimtmetyje vykdyti URBAN bandomieji projektai⁽⁸⁾ ir URBAN Bendrijos iniciatyvos programos (1994–1999 m. ir 2000–2006 m.), finansuotos iš ERPF, taip pat EQUAL iniciatyva (2000–2006 m.), finansuota iš ESF, buvo grindžiami vietos partneryste ir todėl yra puikus patirties šaltinis BIVP metodui.

EŽŪFKP: Kaip svarbu įtraukti bendruomenę, parodė BIVP sėkmė vykdant LEADER programą. Šio metodo sėkmę įrodo dabar visoje ES veikiančios 2300 vietos veiklos grupės, kurių bendras finansavimas yra 5,5 mlrd. eurų (6 proc. visos EŽŪFKP teikiamos paramos).

(5) Žiūrėti ERPF, ESF, SF, EŽŪFKP ir EJRŽF bendrųjų nuostatų reglamento 120 straipsnio 5 dalį.

(6) Žiūrėti Reglamento (ES) Nr. 1305/2013 dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) 59 straipsnio 4 dalies a punktą.

(7) Žiūrėti EJRŽF reglamento projekto 94 straipsnio 4 dalį.

(8) Per laikotarpį nuo 1990 m. iki 1993 m. iš viso inicijuoti 33 miesto vietovių bandomieji projektai, remiantis ERPF 10 straipsniu. Šie projektai įgyvendinti 11 valstybių narių, jų tikslas buvo remti miesto vietovių regeneracijos ir planavimo inovacijas, vykdant platesnę ekonominės ir socialinės sanglaudos skatinimo politiką.

LEADER metodas tapo naujojo Komisijos pasiūlymo dėl BIVP pagrindu, kuriame jis yra: vykdomas konkrečioje teritorijoje; einantis iš apačios į viršų; grindžiamas viešojo ir privataus sektorių partneryste; integruotas; novatoriškas; grindžiamas bendradarbiavimu ir apimantis bendradarbiavimo tinklus. Kiekvienai valstybei narei privaloma 5 proc. apsisaugojimo nuostata, skiriant EŽŪFKP finansavimą, išliks ir 2014–2020 m. laikotarpiu, tačiau naujoji teisinė sistema labai sustiprins integracinį šio metodo aspektą.

EJRŽF: Nuo 2007 m. pagal Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo (EŽŪFKP) ketvirtąją prioritetinę kryptį buvo remiama tvari žuvininkystės regionų plėtra, siekiant užtikrinti, kad žuvininkystės vietos veiklos grupių (ŽVVG) vykdoma veikla būtų grindžiama unikaliais kiekvieno žuvininkystės regiono pranašumais ir galimybėmis, būtų atrandamos naujos rinkos ir produktai, būtų įtraukiamos vietinių dalyvių iš visų sektorių žinios, energija ir ištekliai.

Naujas bendras ESI fondų požiūris sustiprins šių ŽVVG gebėjimus dirbti savo darbus ir suteiks daugiau galimybių veikti integruotai su kitais sektoriais ir kaimyniniais regionais.

Kokie yra bendrosios metodologijos padariniai?

[↑ | viršų](#)

- » Kadangi bendruomenės inicijuota plėtra vykdoma konkrečioje teritorijoje ir gali būti finansuojama iš skirtingų ESI fondų, ši metodika idealiai tinka sąsajoms tarp miesto, kaimo ir žuvininkystės vietovių kurti.
- » Valstybės narės partnerystės sutartyje išdėsto, kaip jos ketina remti BIVP, ir nurodo, kokiose teritorijose gali būti naudojamas BIVP metodas. Nors BIVP yra pasirenkamoji galimybė siekiant ERPF, ESF ir EJRF finansavimo, norint gauti EŽŪFKP finansavimą ji privaloma.
- » Kadangi vietos veiklos grupių sukurtos BIVP strategijos gali apimti veiklą, finansuojamą iš kelių fondų, atsiranda nuoseklumo ir fondų veiklos koordinavimo poreikis. Valstybės narės ir valdymo institucijos turės apibrėžti vietos plėtros strategijų atrankos kriterijus ir užtikrinti, kad fondai koordinuotų savo kvietimus ir procedūras. Atranką vykdys ir strategijas tvirtins komitetas, kurį šiam tikslui sukurs atitinkamos valdymo institucijos. Jis užtikrins, kad iš kelių fondų finansuojamos strategijos gautų koordinuotą finansavimą visai strategijai vykdyti.
- » Galutinis vietos strategijų atrankos ir patvirtinimo terminas yra 2017 m. pabaiga. Pirmasis strategijų atrankos etapas turi būti užbaigtas vėliausiai per dvejus metus nuo partnerystės sutarties patvirtinimo dienos. Kadangi automatinio perkėlimo iš šio finansavimo laikotarpio į kitą galimybės nėra, jau egzistuojančios vietos grupės, remiamos iš EŽŪFKP ir EJRF, turės teikti naujas strategijas. Naujasis pasiūlymas taip pat leidžia jau egzistuojančioms vietos veiklos grupėms svarstyti galimybę išplėsti savo vietos strategijas ir įtraukti kitų ESI fondų panaudojimą.
- » Tose vietovėse, kurioms valstybė narė nustatys galimybę naudoti BIVP, ji ir valdymo institucijos turi dalyvauti gebėjimų formavimo veikloje, siekiant užtikrinti, kad vietos bendruomenės, ypač esančios pažeidžiamuose regionuose, kur gebėjimai riboti, iš tikrųjų galėtų dalyvauti. To galima pasiekti kuriant vietos veiklos grupes ir formuojant gyvybingas strategijas.
- » Potencialios vietos veiklos grupės turi įsitraukti į dialogą su atitinkama valdymo institucija ankstyvojoje stadijoje, siekiant užtikrinti, kad būtų žinomi jų poreikiai, rūpesčiai ir į juos būtų atsižvelgiama kuriant programas.

Daugiau informacijos

Daugiau informacinių biuletenių apie sanglaudos politikos aspektus:

http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/publication/index_lt.cfm

Daugiau bendro pobūdžio informacijos apie regioninę politiką:

http://ec.europa.eu/regional_policy/index_lt.cfm